

Hitler la București. Dar oare mai era timp? Între discuția celor doi și declanșarea ofensivei rusești se scurseseră doar câteva ore. De nenumărate ori, bătrânii lideri ai opoziției politice afirmaseră că numai Ion Antonescu trebuie să semneze armistițiul. Ca unul care băgase țara în această aventură, tot el trebuia s-o și scoată. „Oare ce are de gând Mareșalul? În loc să stea aici, în București, unde știe că se pregătesc noi jocuri, el pleacă pe front. După ce?”

Privi din nou harta, deși se părea că nu prea îl ajută: se auzea că unele dintre diviziile române începuseră încă din ajun o mișcare de retragere din fața rușilor, cedând acestora poziții bune pentru ofensiva spre Poarta Focșanilor. Și se mai auzea că unii dintre comandanții unităților de pe front erau în înțelegere cu cercurile Palatului. „Să ce? Să-l înlătore pe Mareșal? Păi, Maniu era mulțumit dacă Antonescu semna armistițiul. Armistițiu ne place să zicem, după ieșirea Italiei din război la 3 septembrie 1943, dar la Casablanca au vorbit de capitulare necondiționată. Atunci să fie cei din jurul Regelui? Cei câțiva civili și militari nemulțumiți de postura în care se găseau?” Zilele, dacă nu orele, următoare aveau să-ida toate răspunsurile. Era sigur de asta. Problema era poziția lui. Și germanii care știau de sondajele făcute aiurea prin Europa. Ce vor face ei? Nu aveau trupe pe front, dar în interiorul țării și mai ales în jurul Bucureștilor dispuneau de suficiente forțe pentru a înăbuși un *putsch*. Și, mai presus de toate, aveau aviație cu care puteau năruși și Bucureștii, și speranțele de pace ale românilor.

I. DOUĂ SERVIETE

Se reîntoarce la dosarele sale. Documentele selectate în ultimele zile abia dacă numărau puțin peste două sute de pagini. Încăpeau în servieta cea mică. Ba mai și rămânea loc. Deschise mapa pe a cărei etichetă cineva scrisese în fugă *Gheorghe Tătărescu*. Abia parcursese primele rânduri când în ușă se auziră câteva bătăi grăbite și, până să răspundă, în cadrul ei își făcu apariția colonelul Siminel, cel care-l înlocuise pe Lissievici la comanda Secției Informații Externe. Ținea în mână o servietă mare din piele de porc. „A venit cu ea un curier de la Președinție.” Nu aștepta nimic de acolo, în orice caz nimic într-o servietă, prin urmare era extrem de curios. La fel era și Siminel, se putea ghici după privirile piezișe aruncate spre obiectul cu pricina. Uitându-se la ea, se întrebă dacă era cazul s-o deschidă pe loc sau să mai aștepte. Stătu în cumpănă. Avea secrete față de Victor Siminel, chiar dacă era șeful celui mai important serviciu al său. Și o știa și Siminel. Era normal să fie așa. Pe de altă parte, în fața evoluției ușor de bănuțat a frontului, se întrebă dacă nu ar trebui să-l introducă în cele mai teribile secrete, dacă cu asta avea de-a face conținutul servietei. „Dar, dacă nu știe anumite lucruri, nu poate fi acuzat că ascunde ceva.” Astfel că hotărî să nu se grăbească.

„Ce zici, ne trezim cu rușii peste noi?” Întorcându-se spre peretele unde atârna uriașa hartă, Siminel replică: „Nu e greu de

presupus ce-o să se-ntâmplesc în scurt timp. Mai greu de intuit este rezultatul acestei ofensive. Trebuie să avem grijă de oameni“. „Și de arhive“, îl completează el cu gândul la ceea ce s-ar putea găsi în servietă. Stătura apoi îndelung de vorbă, luând în considerare mutarea întregului Serviciu undeva, în munții ce înconjurau Ardealul. Hotărârea ca, în scurt timp, să se întâlnească toți și să finalizeze detaliile tehnice ale dislocării într-o zonă aflată la o distanță mai mare de front, dar care să aibă legături de tot felul cu lumea. În București, ca și în toată partea de sud a țării, aerul devenea din ce în ce mai fierbinte. Se despărțiră, fiecare gândindu-se la servietea pe care un curier prăfuit și transpirat o adusese de la Președinție.

Rămas singur, se ridică de la biroul încărcat de hârtii, luă servietea și o puse pe măsuta din colț la care, în zilele bune, își bea cafeaua. Se uită lung la servietă. Apoi se hotărî și o deschise cu mișcări bruște. Înăuntru – mai multe plicuri Manilla de mari dimensiuni. Intui ce se află acolo încă înainte de a scoate plicurile și de a le dezlipi. Dar de unde veneau? Trase de unul și recunoscuse scrisul – era al lui N.D. Așadar de la Lisabona. Știa cât riscase omul său să-i transmită de-a lungul unui continent răvășit de război, folosind diverși intermediari, dintre care unii jucau pe mai multe fronturi, marfa cea mai căutată în acel moment – informația. Dar nu-l mai interesau. După Debarcare, se vădise dezinteresul englezilor în continuarea negocierilor. Pentru el asta însemna că tratativele purtate aiurea, prin Europa neutră, constituiseră acoperirea pentru o operație aliată de amploare și importanța celei din Normandia. Ieșiseră păcăliți. Îi părea rău că trebuia să recunoască acest lucru. Nu degeaba i se spunea perfidul Albion. În plus îl mai și încurcau în actuala conjunctură. Ce avea să facă acum cu ele, când grija cea mare era să pună la adăpost cele mai semnificative acte din arhiva Serviciului? Nu era vina lui N.D. și nici nu se gândea să-l acuze că-i trimite, tocmai în aceste momente de fierbere,

documente pe care, era sigur, nu le obținuse nici ușor și nici ieftin. Se hotărî să se uite peste ele, pe diagonală. Nu-și dădea încă seama ce-o să facă cu ele, la ce i-or folosi.

Părerea lui se schimbă îndată ce ochii-i căzură pe coperta unui dosar pe care-l scoase la întâmplare dintr-un plic. *SOE – RUSSIA, Volume ONE, FROM December 1940 TO December 1942. SUBJECT: SOE/SOVIET POLICY. D/P Section & the Moscow Mission.* Și erau mai multe dosare într-un plic! Și mai multe plicuri. Surâse amar gândindu-se că au ajuns la el prea târziu. Dar poate că, totuși, dacă lucrurile-i scapă de sub control înscriindu-se pe un fâgaș periculos pentru el, aceste hârtii s-ar putea dovedi un cec în alb, garanția vieții sale. Se hotărî să le trateze cu maximum de seriozitate. Să le sorteze pe probleme și în ordine cronologică. Să facă legături între ele. Să le compare. Să le confrunte.

Doar în decurs de câteva minute, atitudinea lui față de documentele venite de la Lisabona se modificase spectaculos. Acum dorea să le parcurgă pagină cu pagină, să știe ce conțin. Era nerăbdător să-nceapă lucrul. Avea nevoie de timp pentru a se gândi în ce formă le va folosi. Dar nu știa dacă și va avea parte de el. De aceea trebuia să se grăbească.

Goli servietea, răsturnându-i conținutul pe măsută. Era neîncăpătoare pentru plicurile mari și dosarele din ele, astfel că trebui să se mute cu totul la biroul cel mare. Dar și aici era vrainște. Strânse dosarul *Tătărescu* și cele pe ale căror etichete era scris *S.A.R.T.* și *Dr. Lupu*. Erau lucruri interesante și acolo, dar nu mai avea timp nici măcar să le răsfoiască. „S-o facă alții“ – zise cu voce tare și le îndesă în servietea mai mică, alături de dosarele *Mișcări subversive, Partide politice, Negocieri cu anglo-americanii*. Apoi o încuie în

casa de fier. Făcu loc pentru „averea“ nou dobândită. În două drumuri muri reuși să mute dosarele primite cu nici o oră înainte.

Se gândi că primul lucru pe care trebuia să-l facă era ordonarea materialului pe probleme. „Bun băiat, N.D.“, zise, căci, privind materialul atent, observă că fiecare plic, mai subțire sau mai gros, era numerotat. Desfăcu banda ce lipea ultimul plic, al treisprezecelea. Constată că nici el nu se înșelase și nici N.D. nu uitase sistemul stabilit înainte de plecarea acestuia în Occident. Scoase din el o singură pagină, pe care era trecută tematica fiecărui plic. Se cruci și se gândi: *Anglia – URSS – SUA. Agenți și colaboratori – coduri, indicativ și porecle. Regele Carol. Oameni politici români din exil. Schema de finanțare în România. Organizarea emigrației române din Anglia. Rețeaua românească din Istanbul. Organizarea serviciului de curierat către România. Casa regală a României. Filiera poloneză. SOE – Jurnal de război.*

Privi îngândurat maldărul de plicuri din fața sa, întrebându-se dacă nu este victima unei acțiuni de înșelăciune. Luă la întâmplare un plic și scoase hârtiile din el. La prima vedere păreau a fi originale. Unele erau groase, cu timbru sec și filigran. Altele, foită pentru mașina de scris. Coli format ministerial sau sferturi de pagină. Albe, galbene, roz. Copii sau exemplarul unu. Exemplar final sau doar ciorne. Adnotate cu creioane de diverse culori sau doar bifate. Așa cum făcea și el de altfel. Toate pline de informații. Una-i sări în ochi. Era din 10 iunie 1943 și provenea de la Ambasada Angliei din Moscova, destinat fiind Foreign Office. Telegrama în cauză, semnată de ambasadorul Sir Archibald Clark Kerr, privea cazul Ungariei și fusese determinată de reacția factorilor decizionali moscoviți la negocierile acestora cu occidentalii, dar care, așa cum putu să vadă imediat, se

extindea și asupra altor subiecți. Clark Kerr se întâlnise cu Molotov la cererea ultimului. „Tare supărat era Veaceslav Mihailovici“, spusese folosind formula rusească de adresare. *Guvernul sovietic* – se rățoia comisarul pentru Afaceri Străine – *consideră că responsabilitatea pentru sprijinul militar acordat Germaniei, ca și pentru atrocitățile comise în teritoriile ocupate, trebuie să o poarte nu doar guvernul Ungariei, ci și, în egală măsură, poporul maghiar.* Nu își dădea încă seama ce excese erau incluse în categoria atrocități–crime de război, dar se gândi că o atitudine similară ar putea-o avea rușii și față de români. În ceea ce privește sprijinul militar pe care-l acordase armata română Wehrmacht-ului, era clar.

Privi din nou telegrama. *Dacă aprobă contacte informale cu elemente ale opoziției din Ungaria (despre care crede că guvernele aliatare ar trebui să se informeze reciproc), guvernul sovietic consideră că relațiile Alianților cu Ungaria, ca și cu celelalte guverne satelit trebuie să se bazeze pe următoarele principii: 1. Capitularia necondiționată. 2. Returnarea teritoriilor ocupate. 3. Despăgubiri pentru pagubele cauzate de război. 4. Pedepsirea celor responsabili de război, și că nici o comunicare nu poate fi făcută în contradicție cu aceste principii. Guvernul sovietic se pronunță totuși pentru menținerea și independența acestor state satelit.* „Ai zice că-i draguț individul! De-aș fi pus mâna pe asta în urmă cu un an și ceva n-am fi pierdut atâta timp, bani, dar mai ales oameni și am fi știut ce ne așteaptă. Am fi știut că nu avem scăpare.“ *Guvernul sovietic* – continua telegrama – *este de acord ca tonul propagandei către Ungaria să fie modificat („sau notificat? Telegrama nu-i foarte clară“), dar subliniază că nu va accepta „ca deplin justificat“ arbitrajul de la Viena care atribuie nordul Transilvaniei Ungariei.* „În fine, ceva bun și pentru noi.“

Telegrama Kerr se încheia cu exprimarea unor opinii referitoare la organizarea postbelică a lumii. Era curios să știe dacă ele exprimau, la acea dată, doar niște păreri sau erau consecința unor deliberări tripartite începute mai demult. Și ar mai fi dorit să știe cât progresaseră de atunci. „Ce dracu’, doar a trecut un an!“ În anul ce se scursese de când ambasadorul britanic telegrafiaseră rândurile de mai sus, el primise tot felul de informații. Unele valoroase, dar cele mai multe – nu. „Mă rog, pe măsura investițiilor.“ Dacă ar fi primit telegrama lui Kerr la jumătatea anului trecut, alta ar fi fost situația României. „Sau poate nu“, mormăi cunoscând loialitatea excesivă și greu de explicat a Mareșalului. El, care juca pe mai multe fronturi, nu era loial decât țării. Mareșalul era însă de neînțeles pentru el, fiind loial unui străin și încă unuia care partronase ciuntirea țării în 1940! *Guvernul sovietic* – continua Molotov – *nu dorește să se lege de o federație de state cuprinzând Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia, Grecia, Austria și Ungaria și, oricum, nu este de acord cu includerea ultimelor două țări.* Era altceva decât planul Maiski, care-i parvenise la momentul potrivit și care privea soarta postbelică a Cehoslovaciei, Ungariei și României. Aici era practic vorba de un adevărat cordon „sanitar“ („dar pe cine să despartă de cine?“), ceva în genul proiectatei alianțe a lui Take Ionescu care, de la Marea Baltică la Marea Egee, se dorea stăvilă comunismului. Acum, grație lui Hitler (dar și Aliatilor), comunismul era pe cale să pătrundă în mijlocul Europei și cine știe unde se va opri. Ce nu înțelegea era absența României și a Bulgariei din proiectata federație. Ce li se hărăzise, oare? Apoi, ar fi fost curios să afle ce regim politic li se hotărâse celor patru de mai sus, fără Ungaria și Austria pe care rușii le respinseseră dintr-o federație pe care ei înșiși... o respingeau. Puse la loc foaia de hârtie și plicul între celelalte.

Totul părea în regulă. Nu credea a fi ținta unei înșelăciuni. Trebuia să fie însă atent că nu se știa niciodată, perfizii fii ai

Albionului fiind în stare de multe, inclusiv să conducă lumea amestecând religii, culturi, popoare, civilizații și reușind să-i țină pe toți în frâu. „Cel puțin până acum.“

Luă toate plicurile și le băgă în servietă. Se ridică cu ușurință de la birou (și starea lui de spirit era alta decât în urmă cu două ore când venise la serviciu!), luă servieta cea nouă și, deschizând casa de fier, o puse lângă prima. Dorea să le știe cât de cât asigurate. În acel moment credea că valorau cât greutatea lor în aur. Se uită lung la ele, întrebându-se cum le va salva de ruși, de oamenii lor de aici (nu-i controla pe toți!), și cum le va „juca“ pentru a salva ceea ce era de salvat și în primul rând pe el, căci nu avea nici o îndoială asupra rezultatului confruntării din Moldova și Basarabia sau a intențiilor inamicului cu privire la soarta sa. Nu se temea atât de comuniști, pe unii-i protejase, cu alții colaborase, cum era I.Gh., știa că se va putea baza pe el, sigur, nu știa cât timp va rezista acesta, dar mai avea și pe alții la ei. Și apoi erau și ceilalți, pe care-i salvase de la front, de la moarte, de la deportare. Nu dinspre stânga venea amenințarea căreia nu putea să-i facă față, nu. Necunoscuta se afla la dreapta, în rândul legionarilor. Oricâte conexiuni făcea în acest moment, nu-și dădea seama ce avea să se întâmple cu ei în viitor. Dacă Moscova, sub impulsul victoriilor rapide și al pătrunderii spre centrul Europei, le cerea comuniștilor de aici să renunțe la tactica de front popular lansată cu un an în urmă și să se întoarcă împotriva aliaților interni? Și să se folosească de legionari împotriva celorlalți. „Ei da, atunci nu mi-ar fi deloc comod“, își zise.

Brusc, simți cum îl cuprinde foamea, ca și cum perspectiva de a se afla singur în fața tuturor legionarilor îi inerva stomacul, făcându-l să-și aducă aminte că nu mâncase de multșor. Gândul îi zbură la Georgică, chelnerul de la Taksim. „Ce-o face? Nu se plictisește. Da’ nici nu se omoară cu munca!“ Sigur, nu știa prin ce

trece, ce greutăți întâmpină, mai ales după povestea de anul trecut din Bulgaria. Intenționă inițial să trimită pe cineva să-i aducă ceva de la „Hanul cu tei“. Apoi se răzgândi. Chiar în criza de timp în care se afla, socoti că este mai câștigat dacă iese el în oraș și-i ia pulsul, decât dacă întrebă pe unul sau pe altul. Avea nevoie să știe ce gândește românul în ziua în care se declanșase ofensiva rusească, cea pe care Mareșalul spusese că poate s-o țină pe loc șase luni în Poarta Focșanilor. Un „triunghi al morții“ altfel orientat decât cel din 1917. „Dar tot al morții“, zise încuind ușa în urma lui.

„Nu am nevoie de mașină, mă-ntorc imediat“, îi zise șefului de cabinet și ieși din clădire dând piept cu căldura de afară. Din furtuna de ieri nu mai rămăsese mare lucru, doar câteva băltoace pe ici, pe colo. Se-ndreptă spre „Trocadero“, care, spre deosebire de „Capșa“, avea avantajul că era frecventat de oameni din diverse medii, nu doar de scriitori și ziariști. De când englezii și americanii își aleseseră ca țintă orașul, bucureștenii simțeau din plin războiul. Și avu impresia, din cele câteva comentarii pe care le auzi, că și acum se temeau mai mult de bombardamente decât de apropierea frontului. „Moartea din aer e ceva impersonal și nu alege, pe când cu soldatul inamic pe stradă te poți acomoda“, păreau a zice figurile celor care nu părăsiseră orașul neavând unde să se refugieze. Se gândi că părinții celor de azi simțiseră la fel în 1916, când ostașii Kaiserului erau la porți. Atunci factorii decizionali părăsiseră orașul, acum stăteau pe loc. Îi așteptau, probabil, pe americani să ajungă înaintea rușilor. „Deșarte iluzii“, gândindu-se că poate documentele sosite în urmă cu câteva ore conțineau informații noi asupra înțelegerii dintre Aliți cu privire la România.

La „Trocadero“ avu surpriza să constate că mare parte din clientela obișnuită absentă, dar dădu peste unul dintre directorii lui Sabin Manuilă, șeful cel mare de la Statistică, aflat în trecere prin București. Știind că Institutul se afla în refugiu la Naipu, deschise

discuția chestionându-l asupra prezenței sale tocmai în ziua declanșării ofensivei rusești. „Și ce zi și-au ales și ăștia, duminica! Se vede că nu-l respectă pe Dumnezeu“, spuse în loc de bună ziua. „Să nu vă mire că știam, domnule director general. La noi e o celulă comunistă bine informată cu care facem schimb de știri. E în practica Institutului. De fapt, tocmai ofensiva m-a adus aici. Trebuie să pun la adăpost arhiva din Rusia.“ Știa că echipe formate din funcționari ai Institutului și voluntari începuseră cu doi ani în urmă să-i recenzeze pe românii aflați la est de Nistru. Era un material de o importanță uriașă. Unii dintre ei se retrăseseră încă din 1943 în România și primiseră locuri de casă în marginea Bucureștilor. Alții rămăseseră pe loc, în Rusia.

Își zise că era cea mai bună ocazie ca unele dintre informațiile primite anterior, referitoare la aranjamentele dintre occidentali și ruși, să ajungă la urechile Sfinxului. Deși nu se amestecase în politică, era cunoscut că interlocutorul său făcea parte dintre intimii lui Maniu. Bănuia că informațiile vor ajunge în cel mai scurt timp la urechile acestuia. Trebuia mai întâi să-l convingă pe statistician de buna sa credință. Nu era nevoie de nici o introducere în problemă, era bine orientat în problemele internaționale. Singurul său handicap îl reprezenta unicitatea sursei informațiilor: toate veneau de la președintele partidului. Se decise să-l orienteze. Când termină turul de orizont, se sfârșiră și platourile pregătite „ca de obicei, pentru domnul director general“.

„Atunci e de rău“, zise interlocutorul său. Cât timp îi relata „cu lingurița“, observă cum expresia preopinentului trece prin toate fazele, de la neîncredere până la stupeoare. „E de rău și nimic bun nu ne așteaptă. Nici chiar bătrânul nu știu ce mai poate face.“ „Un singur lucru, îi replică – să creadă. Nenorocirea este că nici patronul dimitale și nici al meu nu cred. Și dacă vreunul din ei va